

DUURZAAM WERKEN IN HET ONDERWIJS: een aantrekkelijk perspectief

De kwaliteit van het onderwijs staat of valt met de kwaliteit van het onderwijspersoneel. Kwalitatief goed onderwijs, verzorgd door adequaat opgeleide leraren, is van groot belang voor de maatschappij als geheel. Ons land floreert bij goed opgeleide burgers die een positieve bijdrage aan de samenleving kunnen leveren. Goed onderwijs staat ook aan de basis van gelijke kansen voor iedereen. Kwalitatief goed onderwijs kan bovendien de negatieve trend van de afgelopen jaren in de prestaties van onze leerlingen en studenten keren. In tijden van corona is dit alleen nog maar actueler geworden.

Om binnen het onderwijs verzekerd te zijn van voldoende en goed opgeleid personeel, is een goed functionerende onderwijsarbeidsmarkt nodig. Daarvoor moeten de beroepen in het primair en voortgezet onderwijs en het mbo (leraren en docenten in de eerste plaats, maar ook ondersteuners en schoolleiders) voldoende uitdagend zijn. Werken in het onderwijs moet aantrekkelijk zijn, terwijl het nu vaak als zwaar wordt ervaren. We willen geen lapmiddelen, we kiezen pleiten voor een structurele aanpak, waarbij een aantal urgente vraagstukken op korte termijn aandacht vraagt.

Wat willen we: een aantrekkelijk beroep

Meer dan ooit moeten jonge én oudere mensen aangetrokken worden – en blijven! – tot werken in het onderwijs. Het perspectief moet zijn dat het onderwijs de beste mensen aantrekt én behoudt. Het is een maatschappelijk relevant en prachtig beroep, met wendbare perspectieven en ontwikkelings-, loopbaan- en carrièremogelijkheden. Voor de lerarenopleidingen betekent dit dat zij met behoud van kwaliteit meer maatwerk bieden voor alle instromers. Hiervoor is landelijk een helder en minder versnipperd aanbod nodig. Zij-instromers krijgen een op maat gesneden traject dat recht doet aan ieders kennis en vaardigheden. Het bestuursakkoord flexibilisering lerarenopleidingen¹ geeft hiervoor al een goede aanzet. Maar er is meer nodig. De vrijblijvendheid moet ervan af door het anders te organiseren, vanuit gezamenlijke doelen. We willen dat de structuur van Samen Opleiden en Professionaliseren² de norm wordt, waardoor een landelijk dekkend netwerk ontstaat van samenwerkingsverbanden tussen opleidingen en scholen, waarbinnen iedereen die het onderwijs in wil of zich verder wil ontwikkelen, begeleid en opgeleid wordt en waarbinnen gezamenlijk arbeidsmarktbeleid gevoerd wordt.

Iedere nieuwe leraar heeft in de eerste jaren van zijn onderwijs carrière recht op goede begeleiding en coaching en op een doorlopende leerlijn. Leraren, schoolleiders en onderwijs ondersteuners worden aangetrokken en blijven behouden voor het beroep door hen een aantrekkelijk ontwikkelingsperspectief aan te bieden. Scholen bieden hiertoe voldoende ruimte voor professionalisering aan al het personeel en zetten zich in voor vergroting van de loopbaanmogelijkheden. Hiertoe wordt in de regio intensief samengewerkt in opleiden, professionaliseren en onderzoeken en innoveren, zodat ook de kennisinfrastructuur een impuls krijgt. Het mes snijdt aan twee kanten: het draagt bij aan de aantrekkelijkheid van de beroepen in de scholen en het verhoogt de kwaliteit van het

¹ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/10/12/bestuursakkoord-flexibilisering-lerarenopleidingen>

² Zie: <https://www.platformsamenoopleiden.nl/kwaliteitskader-samen-opleiden-inductie/>

onderwijs doordat er doorlerarenopleidingen, scholen, leraren en schoolleiders gezamenlijk gewerkt kan worden aan *evidence informed* verbetering.³ Het hele pakket zorgt voor een duurzame kwalitatieve en kwantitatieve impuls aan het onderwijs en draagt zo bij aan een grotere aantrekkingskracht van werken in het onderwijs.

Tegelijkertijd zijn er **urgente knelpunten** die aangepakt moeten worden om een duurzaam toekomstperspectief te kunnen ontwikkelen. Een passende beloning is nodig om te zorgen dat meer mensen kiezen voor het onderwijs, en ook behouden blijven. Een investering van het kabinet in het primair onderwijs is nodig om de salariskloof tussen het po en vo aan te pakken. Daarnaast is werkdruk een belangrijk knelpunt. Ook vragen specifieke tekorten om extra aandacht: het lerarentekort in het primair onderwijs, bij de tekortvakken in het voortgezet onderwijs, techniekdocenten in het mbo en het tekort aan schoolleiders.⁴

Hoe gaan we dit aanpakken: een duurzaam perspectief

Voor de langere termijn is een integrale aanpak nodig waarbij we zorgen voor een duurzame landing van instromende leraren en voor aantrekkelijke beroepen voor het zittend personeel in een regionale aanpak. De belangrijkste pijlers zijn een **beroepsbeeld** van de leraar, een **raamplan** voor het opleiden van leraren en een landelijk dekkend **netwerk** van circa 7 educatieve regio's gericht op duurzame en kwalitatieve ontwikkeling van het leraarschap.

Om de aantrekkelijkheid van het beroep te vergroten ontwikkelen we een inspirerend **beroepsbeeld**.

- Het beroepsbeeld maakt inzichtelijk welke verschillende loopbaan- en ontwikkelmogelijkheden er zijn. Dit vergroot de aantrekkelijkheid van het vak voor zittende én potentiële nieuwe leraren en biedt scholen inspiratie om effectief werk te maken van loopbaanontwikkeling.
- Het beroepsbeeld wordt breed gedragen en (h)erkend in de samenleving. De ontwikkeling ervan vindt plaats in samenwerking met leraren, scholen en opleiders. Bij de ontwikkeling wordt gebruik gemaakt van bestaande beroepsbeelden, zoals die van vo en mbo, wetenschappelijke kennis en inspiratie uit andere sectoren.
- Het beroepsbeeld biedt een kader voor de kwalificaties en competenties van het leraarsberoep.

Het beroepsbeeld vormt de basis van een **raamplan** voor de lerarenopleidingen.

- Het raamplan fungeert als richtinggevend kader voor alle lerarenopleidingen, waardoor versnippering wordt tegengegaan en leerresultaten landelijk uniform worden vastgesteld, met ruimte voor eigen profilering.
- Met het raamplan komt de voortdurende ontwikkeling van de leraar meer centraal te staan.

We richten een landelijk dekkend netwerk in van circa 7 **educatieve regio's** voor een effectief arbeidsmarktbeleid en een krachtige infrastructuur voor kennisontwikkeling en -benutting.⁵

- Gezamenlijk werken we aan de maatschappelijke opdracht in de regio, onder andere door samen onderzoek te doen, de vraag naar voldoende leraren op te pakken en scholingsvraagstukken te bepalen. Dit vraagt een heldere verdeling van rollen en verantwoordelijkheden tussen scholen en lerarenopleidingen, vertrekkend vanuit de huidige wettelijke taak- en verantwoordelijkheidsverdeling.
- Iedere educatieve regio creëert een aantrekkelijke leeromgeving voor aankomende en reeds professioneel actieve leraren en andere professionals in het onderwijs.
- Om versnippering te voorkomen wordt het stelsel vereenvoudigd, op het gebied van subsidies, bekostiging, sturing en rolverdeling. De stelselverantwoordelijkheid ligt bij OCW.

³ Zie: p.18, <https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/Kennisinfrastructuur-rapport-Slimme-Verbindingen-Digitaal.pdf>

⁴ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/07/02/aanbevelingen-mevrouw-van-vroonhoven-aanjager-aanpak-lerarentekort>

⁵ Zie: p.6, <https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/Kennisinfrastructuur-rapport-Slimme-Verbindingen-Digitaal.pdf>

Wie gaan hiermee aan de slag: landelijke regie

Dit duurzame perspectief kan alleen realiteit worden wanneer er sprake is van landelijke regie waarbij alle relevante partijen betrokken zijn. Er wordt een regiegroep gevormd die in ieder geval bestaat uit drie vertegenwoordigers van de werkgevers van scholen in po, vo, mbo en twee vertegenwoordigers van de lerarenopleiders en onderzoekers in het hbo en wo. Alle deelnemers committeren zich aan dit integrale, gemeenschappelijke plan en zorgen voor afstemming met de eigen achterbannen. Er zal vanuit de bestaande structuren voldoende formatie worden vrijgemaakt om deze landelijke aanpak adequaat te ondersteunen.

Wat kost het: de benodigde investeringen

Wat is nodig voor het verder terugdringen van het lerarentekort en het versterken van het onderwijs als aantrekkelijke sector om in te werken?

Een nieuw kabinet investeert in:

- Structurele bekostiging van Samen Opleiden en Professionaliseren. Samen Opleiden en Professionaliseren in een doorlopende ontwikkellijn wordt de norm, waarbij lerarenopleidingen en scholen binnen regionale partnerschappen met elkaar samenwerken. Het kabinet verruimt het huidige jaarlijkse budget voor Samen opleiden oplopend tot €95 miljoen in 2029.⁶
- Het koppelen van partnerschappen Samen Opleiden en Professionaliseren aan een duurzame kennisinfrastructuur en het inbedden daarvan in educatieve regio's. Regionale samenwerking wordt op deze manier verbreed en ingericht voor duurzame professionalisering, onderzoek en innovatie met een landelijke regie. Het nieuwe kabinet investeert structureel €85 miljoen per jaar.⁷ Let op, dit is alleen mogelijk als er ook extra geïnvesteerd wordt in professionalisering en ontwikkeltijd voor alle onderwijsprofessionals. Hiervoor is een substantiële, aanvullende investering nodig, waarbij wij denken aan 2% van de lumpsum.
- Een transitiebudget voor de uitwerking, organisatie en landelijke regie van het voorgestelde perspectief. Een onderdeel hiervan is een gestandaardiseerde database met actuele cijfers voor de educatieve regio's, om scherper te kunnen sturen, zowel lokaal, regionaal als landelijk. Het kabinet investeert hierin €5 miljoen per jaar voor een periode van 3 jaar.
- Last but not least: een doortastende en voortvarende aanpak van de eerder geschetste urgente knelpunten. Ook dit vraagt om een aanzienlijke investering.

Als de in dit actieplan voorgestelde aanpak blijkt te werken moeten de investeringen indalen in de reguliere bekostiging, met het oog op de continuïteit. We dragen zelf aan het welslagen bij door vanuit één regie te werken en de ondersteuning van de sector te bundelen. We willen onder andere de middelen voor het bestuursakkoord flexibilisering lerarenopleidingen, de incidentele inzet in de RAP-regio's en de structurele uitwerking voor samen opleiden, professionaliseren en onderzoeken verbinden. Ook moet worden bezien of en zo ja in welke vorm een koppeling aan het Nationaal Programma Onderwijs kan worden aangebracht. Zodat we alle geldstromen in één aanpak inzetten en versnippering tegengaan.

Tot slot

In de uitwerking van dit toekomstperspectief moet ruimte zijn voor de eigenheid van de verschillende onderwijssectoren, waarbij per sector rekening gehouden moet worden met de afbakening ten opzichte van de CAO-tafel.

⁶ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/10/17/onderzoeksrapport-naar-financiering-opleiden-in-de-school>

⁷ Zie beleidsadvies: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/02/05/verkenning-galan-groep-omwille-van-goed-onderwijs>